CAPUT SEPTIMUM.

THERAPEUTICUS ET NOSTER IN PHARMACIS CLASSIFICANDIS ORDO; NEC NON DE VIRIBUS MEDICAMINUM IN SPECIE.

Quemadmodum potentiæ morbificæ tali modo in corpus hominum vivum agunt, ut mox totum systema vitalitatis, variasque ejus subalternas qualitates, per totum corpus diffusas adficiant, quin certas partes aut organa certa peculiarius adfectent; mox vero certa & determinata organa infestent, sub varia in reliquum systema actione; ita & medicamina ipsa, mox totam, ut ajunt, substantiam corporis alterant, quin prædilecta quasi organa adgrediantur; mox vero peculiarem actionem in certas & determinatas corporis partes evidenter demonstrant. Atque hæcce verissima observatio in classificandis medicaminibus nos hic unice diriget, quia in praxi medica summam adtentionem meretur.

Vix quispiam negabit, difficillimum omnino negotium esse, medicamina in justos therapeuticos ordines redigere, quousque eorum agendi ratio exacte determinari nequit, & morborum ipsorum systema naturale non comparebit. Celebres propterea pharmacologi variis suis medicaminum divisionibus, nequaquam clinicis medicis suffecerunt; atque eo minus & nostram propriam classificationem vana superbia extollere conabimur, artique libenter debebimus, quæ maximi viri non præstiterunt. Quin & nostrum huncce ordinem qua recens inventum minime divendimus, probe gnari, & antiquissimos auctores eum quodammodo jam observasse, & decimo jam Sexto seculo ab Joh. Heurnio provulgatum, nec non recentius nostro fere ævo a Fr. Boitier de Sauvages *) excultum fuisse. Eum tamen recentibus arridere, vetustiores simul haud offendere, minime dubitamus.

Videntur scilicet præ aliis, quoad veram medicaminum naturam, duæ classes stabiliri posse, ex viribus eorum therapeuticis, tum relativis, tum absolutis, & ex ipsa experientia haustæ. Prima classis illa comprehendit pharmaca, quæ in totum systema corporis humani vires suas exercent, quin partem aliquam peculiarius adficere videantur. Secunda classis vero illa pharmaca includit, quæ versus particulare aliquod or-

*) Fr. Boitier de Sauvages Dissertation sur les medicamens, qui affectent certaines parties du corps humain plutot, que d'autres &c. a Bourd. 1752.

ganon specialius agunt, totum vero & reliquum corporis humani systema plus minus adficere valent.

Non tamen hæc ita intelligenda sunt, ac si partis alicujus morbus illis medicaminibus sanari non possit, quæ totam substantiam adficiunt; neque ita, ac si organicum malum illa absolute pharmaca petat, quæ vires suas eo solummodo exserunt; sed virium medicantium via & directio hac in divisione aliquomodo monstratur; nam seligendorum in morbis medicaminum certiores regulas dare, Therapiæ objectum est.

PRIMA CLASSIS.

Pharmaca in totum systema corporis agentia, quin organon aliquod peculiarius adficerent.

Ad istam classem præcipue illa pertinent, quæ in corporis totius facultates vitales agunt, atque in subalternas vitalitati qualitates undique dispersas, incitabilitatem, sensibilitatem, irritabilitatem &c., organorum vero propriam vitam — si dicere liceat — vel non, vel haud sat conspicue adficiunt. Præterea huc quoque spectant, quæ circulationis negotium expediunt, propterea & secretiones, absorbtiones, atque lymphatici systematis actiones facilitant, promoventve, aut læsas restituunt. Huc ergo faciunt, I. quæ vitalitatem exorbitantem deprimunt, antiphlogistica;

II. quæ depressam erigunt, excitantia; III. quæ circulum humorum pendentesque inde secretiones expediunt, solventia.

I. Antiphlogistica.

Antiphlogistica, antisthenica, refrigerantia, debilitantia pharmaca illa dicuntur, quæ stimulo medicamentoso aut nullo, aut moderatissimo reactiones vehementes morbosas in corpore compescunt, aut & humores nimis incitantes eliminant, proinde ipsam vim vitalem infringunt, circulationem refrenant, calorem animalem morbosum ex nimis vivaci reactione versus incitamenta morbifica exortum imminuunt, nervos membranasque non tantum non irritant, sed & irritatos componunt, stimulos morbosos, si non tollunt, saltem enervant, corpus debilitant. Propterea omnia evacuantia, quorum evacuans virtus stimulantes fors eorum superat, hancce ad classem quoque spectant. Ineptus atque immoderatus usus eorum noxius evadit, dum necessarios pro vita & sanitate stimulos detrahit, vires vitæ & naturæ imminuit, atque directam — ut nuperi ajunt — debilitatem inducit; languentem scilicet ex defectu incitamenti vitam. Externe fere æque, ac interne vires suas exserunt.

Indicantur in omni statu sthenico, in omni morbosa ex nimio incitamento conditione, in omni inflammatione vera & pyrexia, cum viribus vitæ exorbitantibus, cum circuli vehementia, atque calore exinde præternaturaliter aucto.

Contraindicantur ab omni conditione asthenica, & debilitate non spuria.

Includunt præter evacuantia antiphlogistica, tum ex adparatu chirurgico haurienda dum in adparatu pharmaceutico inferius memoranda, 1. Relaxantia, 2. Diluentia.

G. Berger de refrigerantium modo operandi mechanico. Erf. 1702.

J. Fr. Cartheuser de refrigerant. differenti indole ac modo operandi. Erf. 1740.

J. G. Brendel de justa methodi refrigerantis æstimatione. Goet. 1752.

J. Fr. Faselius de medicamentis refrigerantibus. Jen. 1764.

F. E. Schröder de methodo refrigerante & antiphlog. Erf. 1790.

G. E. Hamberger de medicam. emollientibus. Jen.

1. Relaxantia.

Relaxantia, emollientia, chalastica Græcis adpellata, in solidas partes & in ipsam organismi materiem præcipue agunt, contractilium fibrarum tensionem imminuunt, negativo fere stimulo reactionem morbosam vehementem impediunt, spasmos partiumque rigiditatem ex iisdem causis exortam solvunt, & imminuta fere fibrarum cohæsione, majorem flexibilitatem membranis inducunt, stimulos denique morbosos mechanicos aliquomodo involvunt, aut enervant. In nervos ergo vix, aut negativo modo & indirecto agunt.

Adnumerantur hisce A. mucilaginosa, B. farinosa, C. gelatinosa, D. saccharina, E. unguinosa non rancida. Quæ tamen

omnia, interne adhibita, tam parce sunt ingerenda, ne stimulo voluminis noceant; & tali quantitate fluidi diluenda, ne nutriendo, vires ægrorum alioquin exorbitantes, extollere adhuc valeant; aut adeo fatua exhibenda in potu tepido, ut quasi — nulla virtute, aut nullo saltem stimulo agant, & tamen vasa moderate implere, atque humores resarcire valeant.

A. Mucilaginosa.

Mucilaginosa medicamina principio vegetabilium mucoso aut gummoso scatent; proinde viscosa, insipida fere, in aqua solubilia sunt, atque exsiccata, verum quasi gummi sistunt, denuo in aquis solubile. Huc spectant:

a. Vegetabilia viscosa insipida; radix salep, radix, herba, flores althææ, herba & flores malvæ, flores alceæ, papaveris rhœados & verbasci unacum ejus herba, flores meliloti, herba mercurialis & tussilaginis, capita papaveris, semina cydoniorum, fænugræci, & reliqua hujus farinæ.

b. Gummata vera; gummi arabicum & senegal, tragacantha, & nostratia, cerasorum, prunorum &c. purificata.

B. Farinosa.

Farinosa aut amylacea medicamenta a mucilaginosis in eo differunt, ut cum aqua quidem aliquomodo misceantur, mucilaginisque

formam fere induant, non tamen perfecte in ea solvantur, sed fæculas in fundum dimittant. Naturam vero hancce farinosam etiam acria nonnulla possident; quare huc solum sequentia spectant:

Triticum, secale, hordeum, avena, cerealia pleraque & legumina esculenta, atque amylum ipsum. Salep quoque hisce farinosis corporibus certo intuitu adnumerari posset.

C. Gelatinosa.

Quemadmodum mucilago vegetabilium, ita gelatina animalium pars constitutiva est, quæ in fluido statu lympha, in solido & coagulato gluten, in intermedio vero gelatina audit. Hæcce in aqua solvitur, aut potius diluitur; per se sapore & odore caret.

Extrahitur cum aqua coctionis ope; ex cornu cervi raso, ebore, ichthyocolla, atque animalium plerorumque carne, cartilaginibus, ossibus, aliisque partibus.

D. Saccharina.

Saccharina cum mucilaginosis corporibus fere eadem principia agnoscunt, quantitate potius, quam qualitate differentia. Differt tamen saccharum a mucilagine ob salinam & in crystallisationem pronam naturam, atque ob saporem suum dulcem. Ceterum vegetabile principium est, in

aqua solubile, & pro parte viscosum. Adnumeranpa veniunt:

Ipsum saccharum, manna, & fructus quidam dulces saccharini, passulæ, carica, pruna damascena, dactyli, cassia, siliquæ dulces; atque inter radices daucus, liquiritia, polypodium; ex regno animali mel, & saccharum lactis.

G. W. Wedel de dulcium natura, usu & abusu. Jen. 1694.

E. Unguinosa non rancida.

Unguinosa medicamina vocantur, quæ pingui potius, quam vero oleoso principio scatent.

Hocce principium æque in vegetabili ac animali regno deprehenditur; inflammabile est, sed nec in spiritu vini, nec in acidis, nec in aqua solubile; optimamque unionem cum salibus alcalinis init, dum in saponem mutatur. E vegetabilibus, eorumque præcique seminibus & nucleis pressione obtinetur, aut emulsione; ex animalibus coctione adquiritur, aut & collectum jam in cryptis nonnullis deprehenditur.

Ex regno vegetabili habemus amygdalas, atque earum oleum pressum, easque pro emulsionibus, uti & semina citrulli, cucurbitæ, cucumeris, melonum, pinearum & papaveris; olea quoque pressa cannabis, lini, nucum & olivarum, nec non butyrum cacao.

Ex regno animali lac & butyrum, vitellum ovorum, ceram, sperma cetaceum, animaliumque axungias, medullas & seva.

2. Diluentia.

Diluentia vocantur illa medicamina, quæ fluidorum nimiam tenacitatem, lentorem, coagulabilitatem morbosam &c. imminuunt, quia humores dividunt, minoremque resistentiam ponendo, morbosas reactiones infringunt, ac solida simul humectant. Huc spectant A. inundantia, B. adtenuantia.

A. Inundantia.

Propterea ita dicuntur, quia humores aquoso vehiculo inundant, principiique aquosi versus cetera proportionem augent; prouti

Aqua, & aquosa fatua, potus infusi, decocti, mixturæ forma, & copiose exhibita. Notandum tamen est, aquosos istos potus non semper humoribus bene misceri, aut saltem per urinas immutátos fere iterum non raro excerni.

G. W. Wedel de aqueorum natura, usu & abusu Jen. 1702.

S. P. Hilscher de medicam. diluentium natur. & cauto usu Jen. 1744.

B. Adtenuantia.

Adtenuantia sive temperantia medicamina peculiari vi humores dissolvunt, crassos spissosque tenuiores reddunt, circulo liberiori & secretionibus aptant; reactionem solidorum infrin-

gendo debilitant simul & refrigerant. Erunt sequentia:

Sales acidi vegetabiles aqua diluti, acetum, sal essentialis tartari, atque succi fructuum horræorum, citri, tamarindorum, berberis, cerasorum, mororum, myrtillorum, ribesiorum, rubi idæi, fragorum, & varia exinde parata oxysaccharina & oxymelita. Inter olera acetosa & acetosella. Ipsa acida mineralia, plurima aqua diluta quodammodo huc spectare possunt.

Sales neutri mitiores, humorum densitatem & coagulabilitatem imminuentes, solida non multum stimulantes, moderata dosi exhibiti, nitrum, cremor tartari, tartarus tartarisatus & solubilis, alcali vegetabile citratum & terra foliata tartari humida, hic suum locum quoque defendunt.

P. Gericke de medicam. attenuantibus. Helmst. 1745.

II. Excitantia.

Excitantia aut etiam cardiaca medicamina vocantur, quæ vim vitalem languentem erigunt, solidas partes, præcipue sensiles incitando ad reactionem vividiorem provocant, aut inordinatos earum ex debilitate motus occulto modo componunt & immutant; majori in gradu aut diutius adhibita ipsam irritabilem fibram exstimulant, vimque ejus contractilem, atque circulum humorum adaugent. Immoderatus eorum & ineptus usus nocivus evadit, dum incitabilitatem & vim

vitalem exhaurit, atque debilitatem — quam nuperi vocant inderectam inducit. Externe varia intensione sub nomine resolventium, discutientium, antisepticorum, irritantium &c. nonnulla eorum adplicantur.

Indicantur in omni debilitate vera & in omni asthenica conditione, cum vi vitali, naturali, animali vere languente, malisque innumeris inde pendentibus. Eorum stimuli gradus, debilitatis gradui adaptatus semper sit oportet; atque in hocce stimuli gradu dirigendo maxima medici ars consistit. Quæ doctrina autem Therapiam spectat.

Contraindicantur a sthenico statu, atque a spuria debilitate, ex plethora, ventriculi saburra &c. exorta.

Dividuntur 1. in diffusibilia, & 2. in permanentia.

H. Laub de virium debilitate & remediis cardiacis. L. B. 1707.

L. Heister de cardiacis medicam. 1729.

J. F. Faselius de medicam. cardiacis Jen. 1765.

G. H. C. Mehlis, de excitantium usu in febribus Gœt. 1787.

1. Diffusibilia.

Excitantia diffusibilia quam proxime & quam celerrime in ipsam vitalitatem agunt, subitaneas & vehementes reactiones producunt, sed durabiles & permanentes effectus non præstant. Videntur aut consummi ab organis viventibus prouti sevum candelæ a flamma, dum sensibiliter e corpore non exhalant; aut qua æthereæ substantiæ

in principia corporis elementaria transire. Includunt A. analeptica, B. nervina, C. stimulantia D. alexipharmaca. Nonnisi gradu stimuli differunt.

A. Analeptica.

Analeptica remedia momentaneam virium restaurationem causant, quia directe in principium vitale & nervos, non per humorum viam agunt. Sensum saporis & odoris præ aliis adficiunt; nervos tamen universim feriunt; incitando reactiones vitales universas promovent. Talia sunt:

a. Vinosa, vinum ipsum & vino analoga, acida scilicet alcohole dulcificata, æther & naphtha vitrioli, liquor anodynus, spiritus nitri & salis dulcis, atque æther aceticus; quodammodo acetum fortissimum ipsum & concentratum, tum & radicale ac aromaticum varium.

b. Spirituosa Alcoholisata; spiritus vini & frumenti rectificatus, eorumque præparata varia aromatico atque æthereo stimulo exarmata, quemadmodum spiritus anisi, aromaticus, balsamicus, carvi, juniperi, lavandulæ, melissæ simplex & compossitus, cochleariæ, menthæ, rosmarini, serpylli &c.

c. Alcalina volatilia, spiritus salis ammoniaci causticus, vinosus & aromaticus multiplex, sal & oleum cornu cervi, liquor cornu cervi succinatus, spiritus Mindereri, &c.

Hæc omnia analeptico scopo vel interne adhibentur, vel naribus adtrahuntur, vel & externe cuti inunguntur.

A. Vater analepsis rationalis. Vit. 1727.

G. Dethardingde operationibus medicam. reficientium. Hafn. 1735.

M. Alberti de analepticis. Hal. 1745.

Ph. Fr. Gmelin de analepticis quibusdam nobilioribus. Jen. 1765.

B. Nervina.

Nervina medicamina, sub certo respectu & antispastica dicta, vim vitalem & nervinam languentem erigunt, minus tamen momentanee agunt, quam analeptica. Solidas partes universim ad vividiores reactiones invitant, & specialius nervos grato stimulo adficiunt, quin circulum humorum multum adfectent, nam magis in sensilem, quam in irritabilem fibram agunt; saporem quoque & odorem præ aliis sensitivis nervorum qualitatibus tangunt. Majori dosi & diutius sæpiusque adhibita, irritantia, stimulantia, calefacientia quoque evadunt. Huc pertinent:

a. Substantiæ vegetabiles volatiles, spiritu rectore, principioque æthereo donatæ mitiori; earum infusa & aquæ distillatæ, quemadmodum flores aurantiorum, lavandulæ, macis, tiliæ; herba majoranæ, melissæ, menthæ crispæ & aquaticæ, origani &c. Præterea substantiæ gummi resinosæ & resinosæ, prouti gummi ammoniacum, benzoë & camphora (quæ juxta experimenta

Alexandri, Marcardi, aliorum, adeo circulum non auget, ut potius pulsuum frequentiam inhibeat; quod tamen non absolutis, sed relativis ejus viribus adscribendum mihi videtur).

b. Substantiæ animales graveolentes, uti ambra, castoreum, moschus, zibethum & bezoardica, quondam usitata; dein

c. e regno minerali succinum, atque moschus artificialis, ex oleo succini cum spiritu nitri paratus.

Fr. Hoffmann de specificis antispasmod. Hal. 1704.

J. Ph. Nonne de antispasmodicor. modo agendi & usu. Erf. 1769.

Jadelot an antispasmodicor. multiplex specis? Nanc. 1773.

J. Fr. Cartheuser de præcipuis remediis nervinis. Fr. 1777.

C. Stimulantia.

Stimulantia, irritantia, calefacientia medicamina, nervos & vim vitalem adeo incitant, ut & musculares fibras involuntarie agentes in consensum trahant, atque proinde arteriis & corde vividius excitatis, circulationem augeant, partiumque solidarum omnium actionem & fluidorum motum expediant. Ergo non solum nervos languentes erigunt, sed & reliquarum solidarum partium inertium contractilitatem intendunt, oscillationes adaugent, motum circulatorium & calorem animalem extollunt.

Contraindicantur ob stimulum fortiorem a nervorum nimia sensilitate & fibrarum nimia irritabilitate, atque potius indirectæ debilitati, nervis stupidis & fibris paralyticis indicata videntur. Externe adplicata similes vires exserunt, ac interne adhibita, quæ vires a secundariis effectibus denuo varias denominationes adquirunt; resolventium, discutientium &c.

Spectant huc, præter ipsa priora, analeptica & nervina majori quantitate adhibita:

a. Aromata fortiora, anethum, anisum, amomum, cardamomum, carvi, caryophylli, cerefolium, canella, cinnamomum, coriandrum, cuminum, cubeba, laurus, nux moschata, piper, faba pichurim, rosmarinus, serpillum, thymus, zingiber &c. horumque corporum & similium olea ætherea, tincturæ &c.

b. Substantiæ fragrantes fortiores variæ & balsama ætherea; abrotanum, chenopodium botrys, & ambrosoides, mentha piperita, ruta; radix angelicæ, contrajervæ, enulæ, imperatoriæ, levistici, serpentariæ virginianæ, lignum sassafras, oleum cajeput, balsama naturalia & artificialia, resinæque penetrantiores.

G. W. Wedel de aromaticorum natura, usu & abusu. Jen. 1695.

Fr. G. Abel de stimulantium mechanica operandi ratione. Reg. 1744.

Brendel de recto calefacientium in morbis usu.

Car. Linnæi medicamina. graveolentia. Ups. 1758.

J. Fr. Cartheuser de simplicibus & aromaticis. Fr. 1764.

Douglass Diss. de stimulis. L. B. 1766.

D. Alexipharmaca.

Alexipharmaca remedia adeo incitant, tantoque stimulo non solum in nervos, sed etiam in circulatorium systema agunt, ut sudores moveant, & propterea miasmata imaginario modo in humoribus residentia per corporis superficiem expellere quondam crederentur.

Præter penetrantissima vehementissimoque stimulo donata corpora prius enarrata, largiusque exhibita pertinent huc: olea empyreumatica, oleum cornu cervi, animale Dippelii, fuliginis, alcali volatile, & phosphorus, cujus tamen deleterius & periculosus semper internus usus videtur.

Chr. G. Stenzel de Bezoardicis. Vit. 1735.

2. Permanentia.

Excitantia permanentia vim vitalem & nervosam languentem erigunt stimulo minus quidem penetrante & diffusibili, attamen diutius persistente; proinde vires exserunt non momentaneas, sed diutius permanentes, nam fixo suo principio medicato agunt. Quare & majori dosi & minus repetitis vicibus propinari ægris possunt & debent, quam volatiliter stimulantia. Quodammodo etiam in naturam animalem convertuntur, atque in organismi materiem transire videntur, nec non sanguinem & humores tum immediate, tum mediate solidorum adficiunt, compingunt. Consistunt tum in nutrientibus tum in roborantibus remediis.

A. Nutrientia.

Nutrientia non solum diverso stimulo corpus languens excitare valent, sed & necessaria solida atque fluida pro sanitate servanda subpeditant, aut & per morbum deperdita resarciunt. Plastico principio organicas partes ædificant, atque organismo firmato vires deperditas restituunt. Nam solus stimulus non est, qui vitam animalem procreat & sustinet. A nutrientibus vita, uti flamma ab oleo foveri videtur. Stimulo calcis avenæ mixto v. g. macilentissimus equus, quod hippopolis bene notum, in magnam molem brevi pinguescit; sed adeo non nutritur, ut post paucas hebdomadas miserrimus pereat fere. Nemo interim dubitabit, admixtum nutrientibus aptum stimulum, excitantem eorum vim pro languentibus animalibus multum acuere. Quare absque condimento omnia fere nutrientia fatua.

Attamen hic nutrientia, quæ stricte ad Diæteticam pertinent, pertractare scopus non est. Consistit eorum vis utplurimum in principio mucilaginoso & farinaceo vegetabilium, atque in gelatinoso animalium; quæ quo concentratiora sunt, eo magis nutriunt; nam fatua & diluta, ab aqua prævalente minores effectus edunt.

B. Roborantia.

Roborantia, tonica remedia, adstringentia quoque dicta, & in majori gradu stiptica, nec non inspissantia, incras-

santia, coagulantia, in quantum humores adficiunt; irritatione solidarum partium, nervorum, membranarum, fibrarum, contractionis reactionisque vividioris causas præbent, & vel ideo fors in secundas vias non libenter transmigrant, nisi multum mutata. Intelligitur inde, in quantum facultatem possideant, interstitiis membranarum se interponendi, atque adtractionem cohæsionemque partium adaugendi. Hocce ex intuitu, laxis & flaccidis fibris compactionem conciliare, roburque inducere veteribus videbantur; imo & modernis experientia compertum est, formam mixtionemque organicam, atque reciprocam principiorum in materie relationem per ea immutari, quin autem veram hujus actionis rationem adsignare sciant. Et verum est, a roborantibus remediis non adeo stimulo illorum oscillationes, reciprocasque frequentes reactiones in solidis excitari, quam firmitatem potius eorum & tonum adaugeri; quæ solidorum conditio, ad vitam sanitatemque summe necessaria, minus consideratur ab iis, qui stimulos & reactiones versus stimulos unice & ubique somniantur. Tonica hacce virtute irritabilitatem nimiam morbosam quoque & erethismum e debilitate persæpe exoriundum, levant & corrigunt. In fluida simili modo agere, atque cohæsionem eorum & mixtionem multum perficere, extra dubium fere est; sed indirecto modo, & per solida ipsa. Quare hoc respectu sunt vera simul antiseptica, discrasiam humorum prævertentia, corrigentia. Ipsas mortuas animalium partes, coriariorum testimonio stringunt; experimento autem ad viva or-

gana caute transferendo. Gaudent principio proprio, coriario propterea dicto (Gerberstoff).

Quoad qualitates suas sensibiles optime dividuntur in *a.* tonica levissime adstringentia, *b.* tonica amara simplicia, *c.* tonica amara adstringentia, *d.* tonica proprie adstringentia sive stiptica, & *e.* tonica amara aromatica. Non differunt hæc nisi virium intensitate.

Meurer Diss. de vera corroborandi ratione. Lips. 1555.
Schenkius de virium robore & roborantium natura. Jen. 1624.
H. Heinrici de roborantibus. Hal. 1711.
Chr. St. Scheffel de satis medicamentor. roborantium. Gryph. 1745.
J. H. Obereid universa confortativa medendi methodus. Carolsr. 1767.
A. E. Buchner de roborantium differentiis in praxi bene attendendis. Hal. 1768.
Fr. J. Schröder de vitæ robore, nec non de medicamentis roborantibus. Marb. 1771.
Ph. A. Boehmer de quorumd. roborantium præstantia. Hal. 1772.
J. Fr. Gmelin an adstringentia & roborantia ferreo principio suam debent efficaciam? Tub. 1773.
J. Fr. Cartheuser de antisepticis. Fr. 1774.
Callisen & Anchersen de antiseptic. Hafn. 1775.
J. Fr. Jüngher Diss. de methodi robor. usu & abusu Hal. 1796.

a. Tonica levissime adstringentia.

Huc pertinent vegetabilia leviori tonica facultate donata, quorum principium adstringens muci-

lagine ut plurimum involutum est; quemadmodum flores rosarum, herba hederæ terrestris, plantaginis, pulmonariæ, saniculæ, scabiosæ, verbenæ, veronicæ; lichen islandicus, radix consolidæ, lapathi acuti, polygalæ vulgaris &c.

b. Tonica amara simplicia.

Hæc solo sapore amaro inter alias dotes prævalente se distinguunt, uti fel taurinum, carduus benedictus, centaurium minus, cichoreum, fumaria, nasturtium, trifolium fibrinum &c.

G. W. Wedel de amarorum natura & usu. Jen. 1692.

A. E. Buchner de plantarum amarar. insigni virtute medica. 1768.

c. Tonica amara adstringentia.

Hæcce amarori saporem quoque stipticum jungunt, gustantisque linguæ fibras crispant; quemadmodum cortex angusturæ, fraxini, hippocastani, salicis albæ, simarubæ, ulmi, quercus, cujus & glandes & gallæ, lignum quassiæ, radix gentianæ, rubiæ tinctorum etc.

d. Tonica proprie adstringentia.

Talia sunt, quæ austero potius quam amaro sapore prædita, vim stipticam & contrahentem exserunt, partium, quibus adplicantur irritabilitatem & sensibilitatem imminuunt; prouti acida minera-

lia, alumen, flores zinci, vitriolum zinci & martis, atque sales martiales reliqui; ex vegetabili regno fructus berberis, acaciæ, myrtilli, cydonii, cortex nucis juglandis, radix bistortæ, tormentillæ, succus catechu, hypocistidis, sanguis draconis, gummikino &c.

G. W. Wedel de austerorum & acerborum natura, usu & abusu. Jen. 1698.

M. van Goch de acido, ejusque usu & noxa in C. H. L. B. 1723.

S. Garland de medicam. adstringent. Edinb. 1763.

A. E. Buchner de destructa partium irritabilitate per adstrigent. usum. Hal. 1763.

J. Fr. Heyne de medicam. vegetabil. adstringent. Gœt. 1785.

Chr. P. Schacht de modo, quo agunt medicam. adstringent. Harderv. 1789.

F. Wannowski de principio plantar. adstringente. Reg. 1791.

J. G. Lucas Diss. de adstring. methodi usu & abusu. Hal. 1796.

c. Tonica amara aromatica.

Hæcce utroque principio, tum fixo adstringente, tum volatili aromatico donata sunt; sicuti flores chamomillæ, herba absinthii vulgaris & pontici, agrimoniæ, chamædrios, chamæpithios mari veri, marrubii albi, matricariæ, millefolii, sabinæ, salviæ; folia aurantiorum; turiones pini; radix calami aromatici, caryophillatæ, columbæ, galangæ, valerianæ; cortex peruvianus, cascarillæ, aurantiorum, citri; resinosa denique corpora & gummife-

rulacea nonnulla, uti myrrha, asa fætida, olibanum, styrax, elemi &c.

III. Solventia.

Dum circulus humorum in parte aliqua corporis languet, ob canalis obturationem aut obstructionem, sæpius a vasis propellentis aut absorbentis inertia, ac a fluidi lentore pendentem; ipsa excitantia & roborantia remedia, qua solventia consideranda erunt. Nec tamen omnis fluidis morbus, omnisque morbosa aut tenacitas, aut visciditas negari potest; in singularibus saltem partibus, ac a communi circulo jam fere exclusis. Propterea medicaminum solventium aut deobstruentium idea consistit non tantum in solidorum ad debitum motum exstimulatione, sed etiam in humorum debita pro motu fluiditate. Non ergo excluduntur ex hac nostra classe stimulantia, & roborantia, dum solvendi scopo inserviunt; peculiarius autem huc spectabunt, quæ solida irritando, fluidorum simul lentorem tollunt, ac motum circulatorium ideo expediunt. Qui humorum morbosas qualitates negant, totam hancce solventium classem ab adparatu medico excludunt; nos tamen cum Arnemanno minime eam exulatam volumus.

Indicantur solventia in omni infarctu ex inertia solidorum & morboso fluidorum lentore exorto; in illis præcipue casibus, ubi stimulantia vehementiora, aut & tonica stiptica conspicue nocent, uti in plerisque vasorum absorbentium morbis, in hydrope, arthritide, hæmorrhoide,

morbis pituitosis & lymphaticis &c. Nequaquam autem in omni secretione & absorptione languente & morbosa, sufficientia illa credimus.

Dividuntur in 1. Saponacea, 2. salina sive incidentia, 3. acria.

G. E. Hamberger de medicam. resolventibus. Jen. 1746.

J. Juncker de resolventibus, eorumq, agendi modo & usu. Hal. 1750.

Chr. D. Akermann de Resolventibus. Lips. 1751.

Reche de medicamentor dissolvent. diversis generibus Duisb. 1760.

H. Fr. Delius de resolutione noxia. Erl. 1765.

Fr. G. Hasenbalg de remedior. resolvent. actione & differentiis. Helmst. 1772.

Fr. C. Albert de resolutione. Hal. 1773.

S. C. Titius de virtute medicament. resolvent. recte dijudicanda. Vit. 1793.

J. A. Schnabel de medicamentor. resolvent. usu. Fr. 1793.

Th. F. Freytag de methodo resolvente. Hal. 1796.

1. Saponacea.

Saponacea remedia vasa penetrant, dum omnis generis fere humoribus libenter miscentur, atque alcalino suo principio solidas partes vel irritant, vel juxta recentiores cum fibra musculari & membranis observationes institutas, solidas illas partes ad vividiorem aliorum stimulorum impressionem disponunt. Hoc præcipue tenendum de sapone artificiali & vulgari, ast puro, quemadmodum hispanicus, venetus, hungaricus; minus vero de aliis saponaceis vulgo dictis, inter quæ radices

graminis, taraxaci, scorzoneræ, herba saponariæ, lactucæ, succus sempervivi, portulacæ & serum lactis &c.

2. Salina.

Aequo modo ac saponacea, ast vehementius fere humoribus junguntur salina, incidentia eatenus dicta, quatenus soluta, particulas humorum disjungunt, simulque vasorum parietes irritant. An vero in secundis viis magna eorum vis esse possit, merito dubitatur. Huc spectant non solum:

A. Alcalina, soda, & inter vegetabilia, cinis clavellatus & sal tartari, ast non caustica, & tam moderata dosi ingesta, ne corrodant; sed &

B. Neutra, tali quantitate exhibita, ne vomitum aut alviductionem causent; tum

a. Perfecta, uti arcanum duplicatum, sal polychrestus, tartarus vitriolatus, sal ammoniacus, digestivus sylvii, borax, terra foliata tartari &c.

b. Imperfecta metallica, antimonialia, mercurialia, martialia, tum & ex terrestribus terra ponderosa salita.

G. W. Wedel de salsorum natura, usu & abusu. Jen. 1702.

3. Acria.

Acria medicamina, principio sic dicto acri scatent, quod quidem volatile est, ast ab æthereo plurimum differt, nec semper odore percipitur,

& dum ab acidis & alcalinis immutari non potest, peculiaris & propriæ indolis esse videtur. Hæcce acria linguæ ardorem causant, & universim in cutem vehementer agunt; ideo & interne adsumta solidas partes notabiliter irritant, quin & majori dosi exhibita venenatos effectus exserunt, dum omnis vitalitas cum ipsis rebellat. Remotiores ergo etiam, quas vix adtingunt, partes concutiunt, venarum, lymphaticorumque vasorum absorbentem facultatem multum adaugent. Incitamento irritante agere dixerim, quemadmodum ætherea stimulante.

Huc spectant radices ari, bryoniæ, chelidonii majoris & minoris seu ficariæ, colchici, lobeliæ, scillæ, flores arnicæ, herba aconiti, digitalis purpureæ, flammulæ Jovis, lactucæ virosæ, pulsatillæ nigricantis, violæ tricoloris; stipites dulcamaræ, galbanum &c., pleraque uno verbo acria venena, purgantia & emetica, parca & cauta dosi exhibita, alterante ut ajunt scopo.

Deinde huc quoque spectant plantæ sic dictæ antiscorbuticæ, principio ammoniacali donatæ, uti allium, armoracia, beccabunga, cepa, cochlearia, nasturtium, sinapis &c.

G. W. Wedel de acrium natura, usu & abusu. Jen. 1694.

G. Stahl Diss. de alterantibus. Hal. 1703.

J. A. Wedel de medicam. alterant. natura, usu & abusu Jen. 1733.

J. E. Hebenstreit de fonte medicament. remotas vias purgantium. Lips. 1752.

J. A. Ph. Gesner sciagraphia de acrium agendi modo Erl. 1760.

Denique relativis viribus medicatis, mox adtenuantia, mox roborantia, stimulantia, nervina &c. pro data varia causa, solventem vim exserere possunt.

SECUNDA CLASSIS.

Pharmaca versus particularia aliqua organa specialius agentia, totum vero et reliquum corporis systema plus minus adficientia.

Omnia medicamina exserunt quidem vires suas in totum — si dicere liceat — corporis organici vivi systema, aut in dispersas per totum corpus facultates vitales, plus minusve; attamen nonnulla, peculiares partes corporis, certa organa & præcipue viscera specialius adfectare observantur, quasi peculiarem cum hisce familiaritatem & adfinitatem agnoscerent. Horum medicaminum actio difficilis quidem explicatu est illis, qui ad vires specificas recurrere nolunt; experimentalis autem eorum cognitio prudentem empiricum in adplicanda justa medela versus topicas adfectiones feliciter dirigit.

Juxta organorum, quæ adfectant, situm, anatomico fere ordine dividuntur in illa, quæ I. capitis II. thoracis atque III. abdominis diversas partes peculiarius adcrediuntur, ac denique IV. cutem & V. superficiem reliquam corporis vario modo adficiunt.

I. Pharmaca in capite specialiores vires exserentia.

Distinguimus hic illa, quæ proprie in cerebrum agunt; deinde quæ naribus adtracta sternutationem causant, ac denique quæ in ore salivæ & muci secretionem peculiarius promovent. Huc ergo spectabunt 1. narcotica, 2. ptarmica, 3. errhina, 4. apophlegmatisonta, 5. sialagoga.

1. Narcotica.

Quæ caput peculiarius petunt medicamina, illa a veteribus non inepte cephalica dicebantur; atque pro vario, quem in cerebro edunt effectu, mox sub nomine exhilarantium, dum menti quasi oblectamentum conciliarent; mox sub nomine antispasticorum, dum spasticos motus componerent; mox sub nomine anodynorum, paregoricorum, sopientium, sedantium, dum dolores lenirent & molestas sensationes auferrent &c. occurrebant. Sed liquet sponte, consimiles medicaminum vires ut plurimum relativas esse, neque unum idemque medicamen, spasmis, doloribus &c. a diversis & sæpe contrariis causis oriundis, mederi semper posse. Absolutas tamen & vix non easdem in diversissimis individuis vires exserunt pharmaca sic dicta narcotica, hypnotica sive somnifera, quæ cerebri organon ita adficiunt, ut prius vertiginem aliquam & temulentiam inducant, sensuum deinde tum in-

ternorum tum externorum facultates imminuant, atque somnolentiam denique causent. Hæc medicamina ergo in cerebrum quidem directe & absque omni dubio agunt, attamen & totam vitalitatem reliquam conspicue adficiunt; & quidem per gradus, alteratis animalibus & naturalibus viribus, ipsam vitalem adgrediuntur. Vires suas proprie in ventriculo, & ad reliquas partes unice per consensum exserunt. An vero stimulo vehementi agunt, cerebrique energiam extollunt, donec indirectissimam debilitatem inducant? An autem alio occulto & proprio principio? Priori saltem opinioni Humboldtiana experimenta favent, dum caro penitus mortua ex opii stimulo denuo reviviscat.

Concludimus inde, narcotica plarmaca directe quidem in cerebrum, qua virium nervosarum fontem agere; somniferam vero eorum virtutem utplurimum relativam esse, dum ipsissima hæc remedia, alia dosi aliaque sub obportunitate exhibita, vires etiam diversas, mox & ex obposito exhilarantes possideant.

Quare raro indicantur qua somnifera & sopientia, nisi in morbis ex exorbitante systematis nervosi sensibilitate provenientibus; sæpius vero refractiori dosi, qua stimuli in nervos languentes specialius agentes, scopo vero — ut ajunt — antispastico exhibentur.

Obtinentur unice ex regno vegetabili, & quidem ex plantis venenatis, aut saltem suspectis; quales bella donna, cicuta, crocus, hyosciamus, nicotiana, stramonium, viola, & papaver, quod opium largitur.

M. Sobernheim de cauto sedativor. usu Hal. 1724.
G. E. Hamberger de paregoricis. Jen. 1747.
— — — — de anodynis ibid.
— — — — de narcoticis Jen. 1748.
Chr. A. Haertel Diss. de stimulantium & excitantium effectu sedativo. Arg. 1749.
F. C. Juncker de præparatione ac dosi anodynorum. Hal. 1760.
J. P. Eberhard de actione narcoticor. Hal. 1762.
J. Fr. Cartheuser de inebriantium effectib. Frf. 1763.

2. Ptarmica.

Ptarmica, sternutatoria, nasalia, sunt pharmaca, quæ narium membranis & nervis immediate adplicata, stimulo suo sternutationem causant. Sunt ergo potius externa medicamina; sed numero fere infinita, nam & solus mechanicus stimulusqui vis, hosce effectus edere valet.

Vix indicantur alio scopo, quam ut vel concussionem corporis efficiant, vel ad irritamentorum summam aliquid contribuant.

Specialius huc spectant majorana, marum verum, nicotiana, saccharum, vitriolum album; & ad fortiora, pulvis hellebori albi & euphorbii, calomel &c.

G. B. Metzger de medicam. sternutatoriis Tub. 1678.
R. W. Crause de natura & usu sternutator. Jen. 1696.
J. Vesti de sternutator. usu & abusu. Erf. 1696.

Fr. Hoffmann de pulverum sternutat. usu & abusu. Hal. 1700.

J. H. Schulze de Elleborismis veterum Hal. 1717.

Chr. J. Lange de sternutatoriorum usu & abusu. Lips.

3. Errhina.

Non absimili modo operantur, quæ naribus topice adplicata, mucum atque pituitam proliciunt, errhina dicta; eadem fere cum prioribus, & nonnisi gradu differentia; utpote fibras quidem irritantia, sed non convellentia.

4. Apophlegmatisonta.

Quæ vero in ore voluta, majorem quantitatem tum muci, tum & salivæ proliciunt, apophlegmatisantia vocantur. Huc spectant tum dura, mechanice irritantia, tum & stimulantia corpora, uti grana mastichis, radix pyrethri &c. diu ore retenta & masticata. Peculiari indicationi hisce remediis vix satis fieri potest, nisi topicam fors partium inertiam exstimulare scopus sit.

J. G. Schneider de Apophlegmatizantium usu &c. Hal. 1757.

5. Sialagoga.

Quæ autem denique ipsius salivæ secretionem promovent, & specialius adaugent, sialagoga aut salivantia dicuntur; evacuante sua virtute

nullum omnino respectum merentia. Hisce fere unice adnumeranda veniunt mercurialia præparata.

A. van Loon de ptyalismo artificiali. L. B. 1720.

J. Fr. Schröder de medicam. salivantibus eorumq. agendi modo. Hal. 1743.

J. Ph. Borelli de salivatione artificiali Marb. 1752.

J. Gracuger de modo excitandi ptyalisum. Edimb. 1753.

II. Pharmaca in thoracem

Specialiores vires exserentia.

Specifica pectoralia non dantur. Quæ enim versus thoracem diriguntur medicamentosæ vires, non alio modo, quam totius systematis affectione eo perveniunt; quum peculiare commercium inter pectus & primas vias non observetur. Deficientibus ergo absolutis medicaminum in thoracem viribus, relativæ eorum pectorales vires pro data varia causa multum diversæ erunt.

Dividebantur quondam in 1. bechica, & 2. expectorantia.

Chr. J Lange de pectoris remediis.

1. Bechica.

Bechicis, quæ tussim leniunt, dulcia utplurimum medicamina, daucum, liquiritiam, saccharum, siliquas dulces, & mucilaginosa, quin & sopientia inepte adnumerarunt. Diversa enim tussis origo, diversam medelam reposcet.

J. Ph. Eysel de medicam. bechicis. Frf. 1715.

2. Expectorantia.

Atque idem fere intelligendum de expectorantibus, quæ sputorum excretionem facilitant; mox irritando, quemadmodum hyssopus, pulegium, senega, gummi ammoniacum, mox incidendo simul & muci consistentiam pro faciliori excretione disponendo, uti scillitica, stibiata &c.

H. Ludolff de usu & abusu medicam. expectorant. Erf. 1723.

A. E. Buchner de incongruo expectorantium usu. Hal. 1756.

III. Pharmaca in abdomen.

Specialiores vires exserentia.

Hæc in varia abdominis organa peculiaritis agunt; tum 1. in primas vias & 2. in urinarias, tum 3. in partes sexuales.

1. Pharmaca in primas vias agentia.

Huc spectant, quæ A. vel tubum alimentarem expurgant & evacuant, vel B. contenta ibi heterogenea morbifica immutant & in aliam naturam invertunt, vel C. tonum tunicarum adaugent.

A. Evacuantia.

Evacuantia medicamina proprie dicenda sunt, quæ contenta in primis viis, tum sano in statu eo pertinentia, tum morbifica heterogenea per os aut per anum eliminant. Dum autem hoc absque stimulo speciali in ventriculum & intestina directo fieri nequit, qui & a procul adliciat ingentem fluidorum copiam ad vitam & sanitatem necessariorum, eamque simul eliminet; hinc virium debilitatio ab incitantium horum humorum jactura pendens, cum evacuatione in aliqua semper ratione est.

Indicantur ergo 1. directo modo, ubi heterogenei eliminandi scopus; indirecto modo, ubi detractionis aut debilitationis finis aliquis adest.

Contraindicantur propterea ab omni debilitate corporis, quæ urgentem heterogenei evacuandi indicationem superat.

Dividuntur in a. emetica & b. cathartica. Liceat hisce adnumerare, etsi minus apte, c. carminativa & d. anthelmintica.

a. Emetica.

Quæ convulsivam contentorum ventriculi per os expulsionem causant, emetica aut vomitoria remedia dicuntur. Multa sub hac actione etiam ex tenui intestino regurgitant; unde verus emeticorum usus clarius intelligitur. Nec unice expulsionem hancce, sed etiam nauseam, sudores &

concussiones qua vomitoriorum effectum commemorare decet.

Indicantur emetica:

1. Ubi heterogenea e ventriculo expellendi;

2. Ubi corpus concutiendi, viscerum simul, aut lymphatici systematis languidas secretiones aut absorptiones promovendi;

3. Ubi spasmos per alienas impressiones solvendi;

4. Ubi ventriculum ad meliores medicaminum actiones percipiendas disponendi scopus est.

Contraindicantur a debilitate vitali, aut & alia non spuria, a senio exhausto & rigido, ab hernia, graviditate, plethora & proclivitate in hæmmorrhagias. Inflammatio quoque vera & sthenicus status emeticorum usum certo vetant; nam superat sæpe incitamentum emetici debilitatem ex evacuatione oriundam.

Dividuntur:

a. In illa, quæ copia & mole ventriculum convellunt, uti ipsa aquosa tepida fatua & oleosa copiose sumta;

b. In talia, quæ specifico vere & venenato certe stimulo ventriculum irritant, quemadmodum venena quidem omnia, & purgantia fortiora sive drastica; specialius autem inter officinalia tartarus emeticus, ipecacuanha atque vitriolum album.

In refracta dosi, qua vomitum non cient emetica, scopo nauseante, alterante, irritante, sudores movente adhibentur.

G. Moebii Emetologia. Jen. 1649.
G. W. Wedel Diss. de Vomitoriis rite adhibendis. Jen. 1676.
— — — — de Vomitoriis. Jen. 1704.
A. Brake de Vomitor. mediis. L. B. 1692.
Bruno Diss. de vomitionis commodo. Alt. 1700.
J. S. Henninger de Vomitoriis. Arg. 1704.
N. Lehenherr Diss. de Vomitoriis. Jen. 1704.
Pinkemann Diss. de Emeticis. Reg. 1706.
Dethardingh scrutinium operationis Vomitorior. Rost. 1713.
J. Fr. de Pré Diss. de Vomitorior. usu & abusu. Erf. 1719.
L. B. Beringer Diss. de Emeticis. Herbip. 1723.
Fr. Hoffmann Observ. de cauto Vomitor. usu. Hal. 1725.
Br. Meibomius Diss. de Vomitoriis.
S. P. Hilscher de Vomitorior. natura usu & abusu. Jen. 1732.
A. O. Gölike Diss. de Emeticor. usu & abusu. Fr. 1734.
A. E. Buchner Diss. de Emeticis. Hal. 1746.
J. E. Geisler animadvers. de usu Vomitor. Lips. 1746.
C. S. Scheffel de fatis medicam. in genere, & in specie Vomitor. Gryph. 1747.
G. E. Hamberger de Emeticor. agendi modo & usu. Jen. 1749.
N. Rosen de Emesi. Ups. 1754.
J. G. Röderer Paralip. de Vomitor. usu. Gœt. 1758.
J. W. Neumann neglectus Emeticor. vindicatus. Prag. 1781. Germ. Schwer. 1786.
Scipio Diss. de vomitus excitandi indicationibus. Jen. 1782.
Kragl Diss. de methodo emetica. Vien. 1784.
De Obercamp Diss. de Vomitoriis. Heidelb. 1786.

S. B. Pearson de Vomitoriis. Edimb. 1790.

A. Dorn Abhandl. über die brecherregende Methode und die vorzüglichsten Brechmittel &c. Bamb. 1795.

b. Cathartica.

Cathartica aut purgantia dicuntur, quæ alvum fluidiorem atque frequentiorem reddunt; contenta ventriculi & intestinorum per anum eliminant. Eorum actio fit proprio & speciali — an venenato? — stimulo, quo intestina irritantur, motus intestinorum peristalticus adaugetur, secretiones intestinales promoventur, atque humores a dissitis locis huc invitantur, nec non alii secundarii effectus multiplices producuntur. Ob irritamentum scilicet in intestinis causatum, morbificæ in aliis partibus impressiones enervantur (revulsio); ob tunicarum continuitatem sudatiunculæ in cute causantur; ob humorum necessario incitantium copiosam detractionem, debilitas inducitur; ob depletionem, in dissitis etiam organis congestiones levantur & absorptio promovetur (derivatio) &c.

Indicantur:

1. In omni congestione stercorea, ex inertia tubi intestinalis oriunda.

2. In omni heterogeneo saburrali in primis viis contento, per vomitum haud eliminando.

3. In scopo detersionis parietum intestinali-

um, pro meliori eorum functione & medicaminum vividiori actione.

4. In statu sthenico, ad implendam debilitantium potentiarum summam, & ad refrigerium inducendum.

5. In aliorum organorum, præcipue capitis morbosa & pertinaci obsessione, ad revulsionem & derivationem, ut ajunt, præstandam.

Contraindicantur: ab inflammatione partiali intestinorum & ventriculi; a debilitate non solum vitali, sed etiam ab omni collisione inter virium sustentationem aut exaltationem, & heterogeneum e primis viis simul eliminandum oriunda. Nocent uno verbo debilibus, quamprimum debilitas e humorum detractione causata, medicaminis purgantis stimulantem vim superat.

Juxta diversum stimuli sui gradum in leniora sive antiphlogistica proprieque purgantia, atque in fortiora sive drastica dividuntur.

a. Purgantia leniora.

Hæc plena dosi exhibita, laxantia, vel per epicrasin data, eccoprotica, alvum absque vehementia movent, quia leni stimulo agunt; propterea & antiphlogisticorum purgantium nomine veniunt. Spectant huc:

Salina media, cremor tartari, tartarus tartarisatus, sal seignetti, arcanum duplicatum, sal polychrestus, tartarus vitriolatus, sal mirabilis Glauberi, sal amarus, atque hocce imbutæ aquæ

minerales medicatæ, uti aquæ sedlicenses, seidschützenses, tum & aliæ salinæ, carolinæ, egranæ &c. Præterea

Ex vegetabilibus pruna, tamarindi, cassia fistula, manna, quodammodo ipsum rheum & senna.

b. Drastica purgantia.

Drastica purgantia acria, cum molestia & vehementia alvum movent, tormina & spasmos intestinorum causant, & ob stimulum magis incitantem, raro agunt, quin & nauseam simul aut & vomitum causent. Diutius fortiusque adplicata, communi lege peculiarem morbosam laxitatem intestinis, indirectam scilicet debilitatem relinquunt; hacque inducta flatulentiam, alvum tardam, adfectionesque hæmmorrhoidales excitant. Imo & moderatiorem eorum usum alvus tarda plerumque sequitur; quod etiam de rheo valet, & de senna.

Adnumerantur hisce drasticis; aloe, agaricus albus, bryonia, colocynthis, cucumis asininus, cyclamen, gratiola, gummi guttæ, helleborus niger, jalapa, ricinus, scammoneum, spina cervina. Multa horum solo adspectu nonnullos movent, odore alios. Etiam ex mineralibus, antimonii & cupri sales huc referri possunt.

Mesue de purgantib.

O. Brunsfels theses de artificio suppressam alvum ciendi. Arg. 1532.

M. Villanovani vera purgandi methodus. Par. 1540.

A. Gazius quo medicamentorum genere purgationes fieri debeant. Bas. 1541.
L. Jachini Comment. in Galenum de purp. medic. Lugd. 1542.
C. Gesner enumeratio medicam. purgant. Bas. 1546.
G. Puteanus de medicamentor. purgant. facultatib. Lugd. 1552.
H. Bonacossus de medicam. purgat. Bon. 1553.
A. Musa Brassavolus de medicam. tam simplic. quam compos. catharticis. Lugd. 1556.
G. Fallopius de simplic. medicam. purg. Ven. 1566.
F. Mena liber de purgant. medicinis. Antw. 1568.
J. P. Ingrassias de purgat. per medicam. Ven. 1568.
Viscerus de medicamentor. purgant. viribus. Tub. 1581.
P. J. Crassi de purgativ. medicamentis quæstiones. Bas. 1581.
J. Zecchius tr. de purgatione. Bon. 1586.
J. Bravi de ratione curandi per purgantis exhibition. Salm. 1588.
J. Grammann tr. de pharmaco purgante. Erf. 1593.
Th. Erastus de purgant. medicam. Tigur. 1595.
Jostrerius admirationes medicæ de purgatione incongrua. Ven. 1596.
A. Lonicerus de purgationibus. Fr. 1596.
Scherbius de purgationib. in genere. Alt. 1598.
Armbruster disquis. circa modum, quo purgant medicam. cathartica. Stutg. 1599.
Agenterius tr. de purg. medicam.
Blofs de medicamentor. purg. virtutib. Tub. 1601.
Koppius de purgatione. Bas. 1602.
Stupan Diss. de purgat. & purgant. medicam. Bas. 1603.

P. Dornkrell de purgatione. Hamb. 1604.
Sennertus de purgat. Vit. 1604.
— — — de morbi tempore purgat. apto Ibid.
— — — de purgat. quantitate & loco, Ibid.
Liddel Diss. de ratione purgandi, Helmst. 1605.
Gr. Horst. de purgat. Vit. 1607.
Salandi de purgat. Ve . 1607.
Petræus de purgat. Marp. 1614.
J. Fabri de purgat. C. H. Tub. 1615.
N. Curtii libellus de medicam. lenient. & purgant. Giess. 1615.
Hartung de simplic. purgant. facultatibus. Lips. 1618.
J. Kolner de purgationis secundum influentiam astrorum recta administratione. Gr. 1618.
M. Sebiz de purgat. Diss. XIII. Arg. 1620.
Nössler de purgat. Alt. 1628.
J. Freytag de certa purgandi methodo. Fr. 1630.
L. Gardinii medicam. purgant. Duac. 1631.
H. Paschasy Purgatorium medicum. Hafn. 1631.
Pelshofer de purgatione. Vit. 1632.
Cl. Tardy Hippocratica purgandi methodus. Par. 1636.
Rolfink de purgat. Jen. 1638.
Heunius de purgantibus. Gr. 1643.
Macarius de purgatione. Jen. 1644.
H. Couring de purgatione. Helmst. 1652.
Chicot de purgandi ratione. Par. 1656.
Bauhinus de necessario & perutili purgationis præsidio. Bas. 1662.
Ph. Grüling de purgatione, Lips. 1668.
Hammerer Cathartologia. Arg. 1669.
De Persyn Diss. de purgat. Vit. 1670.
Bruno de natura purgant. nocua. Alt. 1672.
— — de sanitate purgat. non indiga. Alt. 1672.
— — de incongruo purgant. tempore Alt. 1699.

G. W. Wedel de purgantibus recte adhibend. Jen. 1675.
— — — — de purgat. mechanica. Jen. 1702.
— — — — de elective purgantibus. Jen. 1720.
J. L. Hannemann Aetiologia facultat. purgatricis. Hamb. 1677.
J. N. Pechlin de purgant. medicam. facultate L. B. 1678.
J. Thile de actu purgatorio. Vit. 1683.
Vesti de purgatione. Erf. 1685.
J. Müller de purgatione. Marp. 1686.
Chr. Kursnerius de purgantium e foro medico proscriptione. Marb. 1687.
A. Petermann de medicament. alvum laxantibus. Lips. 1792.
G. Lemmers de purgantibus. L. B. 1693.
O. Schwarz de medicament. purgant. & eorum operationibus. Bas. 1696.
Fr. Hoffmann de purgant. specificis Hal. 1696.
— — — — de purgant. fortiorib. e praxi ejiciendis. Hal. 1703.
— — — — de purgant. selectis Hal. 1704.
Reddewitz de vero catharticor. usu. L. B. 1697.
Fr. Sanchez liber de purgat.
A. Vater Progr. de medicamentor. inprimis purgant. diversa operatione. Vit.
Eya an æstate purgat.? Ultraj. 1702.
Henninger Diss. de purgatione. Arg. 1709.
J. Papius de facultate medicam. purgant. Bas. 1710.
C. van Gysen de purgantibus. L. B. 1710.
Deprè de caute dandis purgant. in diebus canicularibus. Erf. 1714.
J. Montecelli opinio de purgantibus. Ven. 1716.
J. B. Spies de purgatione per alvum. Helmst. 1721.
Ph. J. Düttel de virulenta purgant. indole. A. V. 1722.

J. A. Fischer de medicament. purgant. natura & usu. Erf. 1728.

Herliz de electione purgant. secundum indolem morbi. Gœt. 1737.

H. P. Juch de cauto & incauto usu purgant. Erf. 1738.

Ph. Douw & Gr. van den Lemmer de purgantibus L. B. 1739.

M. Dickson de purg. Edinb. 1740.

J. Fr. Cartheuser de catharticis quibusd. selectioribus. Fr. 1742.

J. C. Laubmayer Diss. de modo operandi purgant. Hal. 1743.

C. S. Scheffel de fatis medicament. in genere, & in specie purgant. Gryph. 1747.

Baier Diss. de abusu purgant. Alt. 1749.

G. E. Hamberger de purgantibus. Jen. 1749.

Langguth de purgatione frequent. veneno magis, quam panacea. Vit. 1751.

G. H. Kannegiesser de remed. purgant. Kil. 1753.

Bockmann de dejectione corroborante, & de nexu cutis cum intestinis. Gryph. 1755.

S. G. Schröter de purgantium præsertim cuti applicatorum agendi modo. Hal. 1757.

J. G. de Pempelfurt de diversa purgant. medicam. actione. Duis. 1760.

Sauvages Diss. de catharticis. Monsp. 1762.

C. Linnæi purgantia indigena. Ups. 1766. 1775.

A. Westphahl de limitandis laudibus purgant. Gr. 1768.

A. Duncan de alvi purgant. natura & abusu. Edinb. 1770.

J. H. Liebhardt de generali catharticorum notione & usu. Erl. 1796.

Fr. F. Gehring Diss. de methodi laxantis & purgantis usu & abusu. Hal. 1796.

J. N. Seignette Diss. de medicament. laxantium abusu in gravidit. & puerperio. Gœt. 1801.

c. Carminativa.

Carminativa, carminantia, physagoga medicamina vocantur, quæ flatulentiam levant, aërem elasticum intestina expandentem sursum vel deorsum eliminando. Non uno modo operantur, propterea specifica non sunt; nam expansionis & flatuum in intestinis non una est ratio. Quæ enim venit ex intestinorum laxitate flatulentia, tonicis, amaris, stomachicis, visceralibus sic dictis sanatur. Quæ venit ex spastica intestinorum strictura, antispasticis fugatur; atque sub frequentissima spasmorum causa, debilitate scilicet, stimulantibus remediis & nervinis, aniso, cumino, chamomilla, mentha & similibus. Quæ denique venit ex sordium adcumulatione, lenibus purgantibus aufertur &c.

R. W. Krause de Carminativis. Jen. 1699.
J. Fr. Cartheuser de Carminantibus. Fr. 1753.
J. A. Juncker de cauto Carminant. usu. Hal. 1760.
J. G. Leonhardi de medicamentis flatum ventris absorbentibus. Vit. 1784.
J. G. Schröder Diss. de methodi physagogæ adminiculis. Hal. 1800.

d. Anthelmintica.

Anthelmintica sive antiverminosa sunt, quæ vermes ventriculi & intestinorum tum

necant, tum & eliminant, quo in posteriori casu unice evacuantibus adnumeranda.

Dum vermes necant, eorum vitalitati contraria esse debent, & omni quoque vitalitati animali sæpe contraria sunt. Hocce intuitu ad venenorum classem spectant; unde & intelligitur, hominum, infantumque præcipue sanitati & vitæ facilius periculosa evadere posse, quam tenacissimæ horum insectorum vitæ, quæ & tunc adhuc subsistit, ubi vermes in frusta discissi sunt.

Elucet ex eo, quantis sub cautelis eorum usus fieri possit, & quam difficile nonnunquam sit vermes necare, quin aliud verminosis ægris damnum inferatur. Præcipue anthelmintica a majori irritabilitatis & debilitatis gradu contraindicantur, quoniam summe debilibus & heterogenea nociva e corpore eliminare sæpe non licet.

Adnumerantur anthelminticis non solum drastica omnia, superius enumerata, dum veneno suo vermes & necant, & e corpore expellunt; sed etiam aliqua huc spectant, purgante vi minus donata, uti allium, asa fætida, alcali fixum, amygdalæ amaræ *), aqua calcis, semina cinæ sive santonici, dictamnus albus, filix mas, cortex Geoffreæ, hel-

---

*) Non pressum ex amygdalis oleum, quod dulce est, sed ex muco earum destillatione adquisitum, insecta omnia momentanee, & etiam lumbricos necat; avibus omnibus infensissimum, sed & humanæ vitæ, præsertim in tenera ætate suspectum.

mintochorton, mercurius in omni forma, nuces juglandes immaturæ, petroleum, saturnina, semina sabadillæ, spigelia anthelmia, stanni limatura, tanacetum, terebinthinacea, valeriana, vitriolum martis &c.; amarissima & nauseosa pleraque.

Sub certo respectu roborantia laxum intestinorum tubum, atque mucum incidentia acria, lymphamque & mucum adtenuantia, optima anthelmintica sunt.

Fr. Hoffmann de anthelminticis. Hal. 1698.
J. B. Gastaldi an dentur varia Anthelmint. quo pacto agant singula &c. Aven. 1715.
C. G. Stenzel de vermium venenis. Vit. 1741.
J. Ch. Lischwitz de plantis anthelminticis. Kil. 1742.
A. E. Buchner de Anthelminticor. usu & operandi modo. Hal. 1748.
Fr. X. Jugowicz de Anthelmint. Vien. 1770.
F. A. Nicolai de Anthelmint. Jen. 1775.
Abraham & Meyer cautelæ Anthelminticor. Gœt. 1783.
J. Schäffer Diss. sistens Anthelmintica regni vegetabilis Alt. 1784.

B. Immutantia.

Vera quidem chemica contentorum ventriculi & intestinorum acrimonia esse vix potest, etsi hoc in primo animali laboratorio, ventriculo scilicet & intestinis facilius concipiendum foret, quam in secundis instantiis; deglutita tamen varia chemice acria lædere possunt organa hæc, antequam vere immutentur in natura sua, aut eliminentur, aut

vitam exstinguant. Imo in infantibus lactantibus diu primarum viarum acidum subsistere potest, quod halitus oris & fæcum fætor ad sensum demonstrant. Dantur ergo aliquo intuitu talia remedia, quæ in prima animalium culina reagente modo, naturam contentorum invertunt, proinde immutantia nominanda. Spectant huc & antidota contra venena adsumta, quæ mox obpositis viribus chemicam veneni indolem immutant, quemadmodum alcalina & absorbentia acidum acorem; mox vero obpositam solum impressionem organis inferunt, prouti acetum post opium adsumtum. Immutantium ergo vires in primis viis penitus relativæ sunt; atque pro dato diverso casu diversissima esse possunt, e chemicis fundamentis plerumque eruenda. Bolus, creta, cancrorum lapides, ostracodermata, magnesiæ, unico tali intuitu fere, qua absorbentia scilicet, in officinis servantur.

C. Tonum augentia.

Denique autem nonnulla dantur remedia, quæ ipsum ventriculi & intestinorum tonum immutant & firmant, speciali fere stimulo, stomacho & intestinis summe grato, propterea stomachica & visceralia dicta; uti absinthium, calamus aromaticus, vinum &c. sed universim amara, aromatica & spirituosa huc spectant.

M. Sybling thesaur. de medicam. stomachicis. Bas. 1580.

P. Ammanus de stomachicis. Lips. 1689.
J. S. Henninger de remediis stomach. Arg. 1704.
A. Normann de specificis quibusd. in imbecillitate ventriculi Ultr. 1707.
Chr. J. Lange de remediis stomachicis.
H. F. Delius de Visceralibus. Erl. 1773.

2. Pharmaca in urinarias vias agentia

In urinarias vias varia medicamina evidenti modo agunt, ut secretionem urinæ mox promoveant, mox & calculorum ibi latentium dissolutionem causare visa fuerint.

Inde ideæ & nomina A. Diureticorum & B. Lithontripticorum exorta sunt.

A. Diuretica.

Diuretica sunt, quæ lotii secretionem & excretionem augent. Actio eorum (exceptis cantharidibus, quæ absolute & semper in vias urinarias agunt) non specifica est, neque una ubique & eadem. Quidquid enim incitationem in toto systemate adauget, quidquid circulum humorum & una cum illo secretiones promovet, quidquid laticem aquosum humorum multiplicat, quidquid rigorem aut spasmum solvit secernentium in renibus vasorum &c. hoc diureticam facultatem obtinere potest. Huc ergo præcipue pertinent:

a. Aquosa, præcipue tepida, acidula (præ-

aliis autem tartaroso acido imprægnata), magna copia ingesta, & decocta fatua vegetabilium, uti asparagi, bardanæ, equiseti, ononidis, sarsaparillæ, urticæ &c. aquæ soteriæ pleræque & serum lactis.

b. Stimulantia, vinosa, spirituosa, principio æthereo donata, præ aliis apium, fœniculum, juniperus, petroselinum, terebinthina; acida mineralia dulcificata; ex acribus scilla & colchicum, nec non salia alcalina & calx.

Dum diuretica absolutas vires non exserunt, eorum indicationes certe difficulter etiam adsignari possunt. Eatenus utplurimum prosunt, quatenus evacuato lotio absorptionem aliorum humorum in viam circulatoriam promovent.

G. W. Wedel de Diureticis. Jen. 1667.
J. Garbers de Diureticis. L. B. 1693.
G. D. Coschwitz de diureseos provocatione utili & noxia. Hal. 1724.
J. Chr. Lischwitz de plantis diureticis. Kil. 1730.
— — — — — cautelæ circa admistrat. diureticor. ibid. 1739.
A. E. Buchner de Diureticis, eorum agendi modo & usu. Hal. 1745.
— — — — de Diuretic. salutari ac noxio usu. Hal. 1749.
— — — — de intempestivo Diuret. usu Hal. 1752.
J. H. Kniphof de Diureticis specificis. Erf. 1751.
J. van Heusde de Diuret. usu & abusu L. B. 1774.
E. Bose de cauto Diuret. usu Lips. 1782.
P. H. de Körber Diss. de medicament. urinam moventibus ex classe sedantium. Alt. 1797.

B. Lithontriptica.

Ad vesicæ aut renum calculum comminuendum vel dissolvendum sufficientibus viribus instructa remedia, lithontriptica dicuntur. Dubitabitur interim merito, an remediis internis calculus dissolvi queat. Laudant empirici uvam ursi & calomel; ab alcalinis autem, calce & sapone, præcipue ab aqua mephitica alcalina, in decomponendis calculi principiis plus sperandum est.

Causinot an calculus in rene aut vesica solvi potest Par. 1640.
J. P. Kind de remediis calcul. diffring. L. B. 1724.
J. H. Schulze an dentur remedia, quæ calcul. in vesica comminuant? Hal. 1734.
J. Chr. Pohl medicam. lithontriptica anglicana revisa. Reg. 1741.
P. Bourgeois de calculo & remediis cum solventibus. L. B. 1744.
Cohen, Meyer, Calmann de calculo & lithontripticis. Gœt. 1765.
J. Fr. Hoffinger selectus simplex medicam. lithontr. Vien. 1768.
F. C. Stipsies de natura & remediis calculi. Tyrn. 1774.
J. L. A. Müller lithontripticorum examen. Hal. 1797.

3. Pharmaca in partes sexuales agentia.

A. Aphrodisiaca.

Aphrodisiaca, quæ venerem incendunt, specifica non dantur, sed varia in variis casibus

esse possunt. Neque indicatio talis facile in morbis exoritur. Si quæ latet specifica & absoluta ad partes sexuales actio in medicamine aliquo, unice in cantharidibus fors quærenda erit, quæ, dum ad vias urinarias peculiari modo agunt, turgescentiam insimul sexualium partium causant.

C. G. Stenzel de cantharidibus & similibus, quæ vocantur Aphrodisiaca. Vit. 1747.

B. Uterina.

Emmenagoga remedia, quæ menstruas purgationes urgent; aristolochica quæ lochialem sanguinem pellunt; & ecbolica, quæ partum aut secundinas promovent, in uterum quidem vim exserere deberent; sed specialia non dantur, nam pro varia subpressionis causa, mox relaxantia, mox roborantia, mox stimulantia aut nervina uteri actiones expediunt. Emmenagoga, ab ipsa morbosa mensium retentione, qua talia, vix unquam indicantur; contraindicantur vero ab omni graviditatis suspicione. Ecbolica ex pharmaceutico adparatu non facile petenda veniunt.

A. D. Grundmann de medicam. uterinis. L. B. 1693.

J. J. Hering de medicam. uterinis. Lugd. 1711.

J. Juncker de Emmenagogis, eor. operandi modo & usu Hal. 1747.

J. B. Firbas de medicam. emmenagogis. Vien. 1759.

Toell Emmenologia. Gœt. 1777.

IV. Pharmaca in cutem et corporis superficiem agentia.

Diaphoretica et sudorifera.

Dum movent insensibilem cutaneam transspirationem, diaphoretica sive diapnoica, dum autem ipsum sudorem cient, sudorifera vocantur medicamina. Solo fere intensionis gradu differunt.

A miasmate morbifico per cutem expellendo, a transspirio subpresso, atque a sudore spontaneo levante, critico, indicata nonnullis visa sunt; minime autem recentioribus videntur. Nec, qua talia, indicationi cuidam facile satisfaciunt, viribusque primariis, utplurimum aliis agunt, quarum secundarius effectus in sudore producto consistit. Specifica ergo non dantur; sed quæ transpirationem & sudores movent, vel relaxando, vel irritando agunt.

1. Diaphoretica relaxantia.

Spectant huc antiphlogistica dicta, quæ constrictionem vasorum cutaneorum a nimis vivida reactione oriundam solvunt; quemadmodum aquosa tepida, theata, decocta similia, potusque tepidi omnes haud stimulantes, præcipue acido quodam vegetabili, aceto aut oxymelle imbuti.

2. Diaphoretica irritantia.

Talia vi sua incitante, circulum humorum augente, secretionum vigorem promovente &c. actionem suam absolvunt. Suntque vel

A. Subemetica sive alterantia, uti antimonialia, ipecacuanha in refracta dosi, aconitum, dulcamara &c.

B. Stimulantia, prouti ammoniacalia, empyreumatica, camphora, opium, quajacum, sambucus, sassafras, sulphur &c. Calor balneorum, lecti & atmosphæræ ad hancce quoque classem spectant; medicaminumque horum actionem multum promovet.

G. Rolfinck de Diaphoreticor. usu Jen. 1650.
J. Michaelis de sudoriferis. Lugd. 1661.
Chr. Vater de medicam. diaphoret. Vit. 1683.
J. H. Herlin de sudore & sudoriferis. Lips. 1693.
J. H. Slevogt de sudoriferis. Jen. 1702.
P. F. Eysel de sudorif. Erf. 1712.
H. G. Lyrer de sudorif. usu & abusu. L. B. 1718.
J. Chr. Lischwitz de plantis diaphoreticis. Kil. 1734.
J. Chr. Henneus de modo agendi sudoriferorum. Gœt. 1738.
W. G. Hesse de medicam. diaphoret. eorumque agendi modo. Erf. 1743.
G. H. Kannegiesser de sudoriferor. abusu. Kil. 1744.
H. P. Juch de Diaphoreticor. modo agendi Erf. 1746.
J. Reusch de modo agendi medicam. diaphoretic. Marb. 1752.
C. F. Rehfeld de modo agendi remedior. diaphor. Gr. 1762.

H. G. Pedell Diss. de diaphoret. methodo. Hal. 1797.

V. Pharmaca in partes alias externas agentia, et externe adplicari solita.

J. G. Deggeler Abh. von äufserl. Arzneyen. Herb. 1752.

G. F. Gutermann von äufserlich. Aryneyen. Augsp. 1761. II. Th.

J. F. Henkel von der Wirkung der äufserl. Arzn. Berl. 1761.

J. G. Morgenbesser Anleit. zur Kenntnifs der Wirkung äufserl. Arzneyen. Bresl. 1771.

Pleraque quidem, si non omnia supradictorum medicaminum externe adplicata, in clismate exhibita, aut cuti illita eosdem fere medicatos effectus edunt, ac per os adsumta; nonnulla tamen eo scopo adhibentur externe, ut in superficie corporis vires suas exerceant, atque hæcce proprie adparatum pharmaceutico chirurgicum constituunt, & vulgari sermone pharmaca externa sive chirurgica audiunt. Quorum actio ex supradictis (in Cap. de virib. medicam.) quoque eruitur. Suntque 1. Emollientia, 2. Adstringentia, 3. Anodyna, 4. Irritantia, 5. Depilatoria, 6. Antiphtyriaca.

1. Emollientia.

Talia sunt, quæ fibram strictam laxant, stimuloque carent; prouti hoc superius de internis

pharmacis explicatum. Suntque eadem, quæ ibi memorata fuerunt; aquosa tepida, unguinosa, pinguia, lactea, mucilaginosa, amylacea.

Indicantur in partium vehementi incitatione, inflammatione vera, rigiditate, duritie.

M. Alberti de abusu emollient. in morbis chirurg. Hal. 1743.

J. D. Grauen Abhandl. von den Erweichmitteln. Lemgo. 1765.

A. G. Richter Pr. de remediis antiphlog. externis. Gœt. 1780.

Eadem fere emollientia, dum acribus aut stimulantibus acuuntur, tumores inflammatorios in subpurationem cogunt, & maturantia evadunt.

J. Chr. Holz. Diss. de maturantibus. Jen. 1790.

2. Adstringentia.

Sunt, quæ fibras laxas contrahunt, atonas incitant; superius quoque explicata. Sub varia virium intensione & modificatione, aut sub diverso secundariorum effectuum intuitu diversas denominationes nanciscuntur. Dum partes flaccidas stringunt, Roborantia simpliciter; dum vulnerum & ulcerum sanationem promovent Consolidantia, Cicatrisantia, dum humiditates absorbent, Exsiccantia; dum hæmmorrhagias sistunt, stiptica & Hæmostatica; dum congestiones humorum e partium laxitate oriundas resolvunt, Discutientia; & dum denique putredinem a partibus jamjam corrumpendis arcent, Antiseptica dicuntur.

A. Roborantia externa.

Eadem omnino sunt cum illis interne agentibus, quæ in sectione de medicamentis excitantibus pertractata fuerunt. Specialius huc pertinent:

a. Permanentia & stimulo fixo in organismum agentia, uti austera pleraque, cortices stiptici, peruvianus & quercinus, tormentillæ & bistortæ radix, gummi kino & laccæ, spiritus vini, saturnina, vitriola martis & zinci, acida mineralia, atque alumen.

b. Volatili, diffusibili stimulo agentia, quemadmodum absinthium, chamomilla, marrubium, mentha, melissa, rosmarinus, ruta, serpillum, thymus &c. vinosa, spirituosa, ætherea.

Indicantur a partiali laxitate, debilitate, flacciditate & atonia.

Fr. Cartheuser de incitamentis mot. natural. externis. Fr. 1765.

— — — — — de conservando, augendo robore per remedia externa. Fr. 1770.

B. Consolidantia.

Hæcce virtus a diversis medicaminibus relativo ad diversum ulcus modo obtinetur; plerumque autem huc illa spectant, quæ vulneribus laxioribus conveniunt, vulneraria etiam dicta; uti aquæ vulnerariæ variarum compositionum, balsama subadstringentia, terebinthinacea, & tincturæ resinosæ, ex succino, myrrha &c. Cicatrisantia omnino eadem.

Chr. J. Lange de remediis vulnerariis. Lips. 1694.
A. E. Buchner de Traumaticis. Hal. 1746.
C. F. Kaltschmied de medicam. consolidant. modo agendi & usu Jen. 1761.
J. D. Grauen Abhandl. von den Wundmitteln, Lemgo 1763.

C. Exsiccantia.

Præter linteum carptum & spongiam, nonnulla ex adparatu pharmaceutico huc referri possunt, tum terrestria & absorbentia, tum & stiptica; ergo amylum, bolus, colophonium, lycopodium, cerussa, lithargyrum, minium, saccharum saturni, aqua calcis & vegeto mineralis.

Indicantur in excoriationibus non inflammatis.

D. Hæmostatica.

Remedia ex classe stipticorum, vasa dilatata aut læsa crispantia & forti stimulo contrahentia; prout acetum, alcohol, alumen, spiritus vitrioli, terebinthinæ &c.; aut vasa etiam comprimentia, obturantia, quo & agaricus, spongia marina &c. sub ligaturarum adplicatione.

Indicantur in hæmorrhagiis passivis, ex vasorum inertia aut laceratione oriundis.

Tamen notandum est, ipsa econtra glutinosa in hæmorrhagiis sistendis perutilia deprehendi. Ita symphitum.

Fr. Hoffmann de Ischæmis S. Sanguinem sistentibus Hal. 1698.

C. Chr. Krause de remediis hæmmorrhagiarum externarum. Lips. 1778.

Bing de remediorum glutinosorum in sistendis hæmorrhagiis vi ac virtute, Hal. 1791. Item Reilius in Memor. clin.

E. Discutientia.

Eadem cum roborantibus & stimulantibus, ast alium in scopum — remoto intuitu adhibita medicamina, dum scilicet partibus roboratis & absorptione promota, congestionem humorum, qua morbosum effectum levant, discutientia vocantur, resolventia externa. Præter integram, excitantium classem, specialius haec & gummiferulacea pertinent, & sales ammoniacales.

Indicantur in tumoribus & extravasatis e debilitate oriundis, ubi tamen organica partis structura adhuc illæsa est. Alias hæcce fere ipsa sæpe qua maturantia adplicantur.

J. H. Schulze de Resolventibus, præcipue topicis, Hal. 1743.

Leidenfrost de coagulo seroso & ejus resolventibus medicinis. Duisb. 1752.

H. F. Delius de discussione & medicam. discutientib. Erl. 1755.

Jahn Diss. de operationibus atq. viis medicamentor. extern. stases systematis lymph. submoventium, Jen. 1792.

F. Antiseptica.

Quæ internis medicaminibus subsulta, partium semimortuarum corruptionem, ex circuli quiete,

organicarumque partium inertia sub circumstantiis putredini faventibus facile oriundam arcent, antiseptica dicta, ex classe tum roborantium, tum stimulantium quidem petuntur; præplacent tamen chirurgis pro externo usu camphora, cortex peruvianus & quercinus, salicis, fraxini, spiritus salis & vitrioli acidus, alcohol, acetum, vinum rubrum, terebinthina, myrrha; ex herbis absinthium, marrubium, ruta, scordium; e radicibus tormentilla, atque chamomilla & arnica e floribus.

Indicantur in partium gangræna non sphacelosa, atque imflammationibus huic stadio proximis.

Th. Grewe de putredine & antisepticis. Duisb. 1782.

3. Anodyna.

Dolorem lenientia, specialia medicamina non existunt, sed pro diversa doloris causa, diversa erunt; quin & obposita esse possunt, mox summe emollientia, mox summe excitantia. Communiter tamen narcoticis plantis vis hæc adscribitur: foliis hyosciami, capitibus papaveris, opio &c., quæ autem sub vero inflammatorio stadio contrarios effectus exserere debebunt.

4. Irritantia.

Irritamentum cuti adhibitum, eandemque validius incitans, aut inflammans, vario gradu & varia intensione agere potest. Tale erit mox Rube-

faciens, mox Vesicans, mox Exulcerans, mox Causticum & substantiam corrodens.

A. Rubefacientia.

Hæc stimulo suo cutem, cui adplicantur, rubefaciunt. Epispasticorum, phænignorum quoque nomine veniunt. Suntque talia acetum forte, alcali volatile, allium, armoracia, cepa, euphorbium, fermentum panis, galbanum, piper, sinapis &c.

Indicantur ab inertia partium organicarum, atque ad obpositum alicui parti stimulum in cute inducendum, revellente, ut ajunt, scopo. Ad summam quoque excitantium remediorum implendam conferunt. (Specialiores eorum indicationes therapia docet).

Hercul. Saxonia de phænignis. Pat. 1593.
J. Hickes de Epispasticorum usu. Edinb. 1776.
Bradley de Epispasticor. usu. Edinb. 1791.
Rougemont über die Zugmittel. Bonn. 1792.

B. Vesicantia

Hæc cuti adplicata non tantum ardorem, ruborem & inflammationem causant; sed etiam epidermidem elevant in vesicam sero plenam. Inserviunt huic scopo, præter rubefacientia diutius aut fortius adhibita, præcipue cantharides, earum tinctura & emplastrum:

Indicantur uti rubefacientia, sed ubi vehementius irritandi scopus & stimulandi; rarius ubi

epidermis a cute seperanda, aut ubi seri evacuatio instituenda. Posteriori modo adplicata, debilibus quandoque fæda ulcera relinquunt. (Plura in therapeuticis).

B. Cajus de Vesicantium usu. Ven. 1606.
D. Tirelli Dilucid. de Vesicat. Ven. 1607.
Obicius de Vesicatoriis. Vic. 1618.
A. Massaria de abusu Vesicant. Ven. 1656.
V. Martini de Vesicant. administrat. Ven. 1656.
A. H. Faschius de Visicatoriis. Jen. 1673.
B. Janssen de Vesicator. Hard. 1688.
Sinnibaldi Apollo bifrons. Rom. 1690.
J. Fr. Ortlob de Vesicator. Lips. 1696.
F. Santanielli dell' usu. de Vesicat. Ven. 1698.
Schweiker de Vesicator. Fran. 1701.
G. Ph. Neuter de Vesicat. usu. Arg. 1704.
G. H. Crater de Vesicat. usu & abusu. Erf. 1704.
G. Detharding scrutin. medic. Vesicator. Rost. 1713.
Salomon de Vesicator. Vien. 1726.
Bacmeister de Vesicator. usu. Hal. 1727.
Fr. Hoffmann de Vesicator. præstantia. Hal. 1727.
— — — — de Vesicant. circumsp. usu. Hal. 1736.
T. Copius de Vesicator. Duisb. 1730.
J. G. Bowden de usu & abusu vesicat. L. B. 1739.
J. Perez de Vesicantibus. L. B. 1742.
H. P. Juch de Vesicat. agendi modo & usu Erf. 1745
J. A. Zobel de modo agendi & effectib. Vesicant. Arg. 1751.
A. E. Buchner de Vesicant. usu. Hal. 1765.
A. J. Brandt de Vesicator. Vin. 1768.
Timmermann de Vesicant. locis. Rint. 1771.
Bose de Vesicatoriis recte utendis. Lips. 1776.
B. L. Tralles usus Vesicant. salubr. & noxius. Berol. 1776.
M. A. Reyſs de Vesicantibus. Vien. 1781.
Douly de Vesicant. usu. L. B. 1784.

Th. L. Usenbenz de Vesicator. Hal. 1785.
Hartmann & C. F. A. Beust Diſs. de Vesicant. usu & abusu. Fr. 1790.
Niemann de cantharisationis externæ effectibus. Weiſsenf. 1791.
J. L. Pertsch de usu Vesicant. Jen. 1793.
V. H. Rube de remediis vesicantib. & rubefacientibus. Marb. 1794.

C. Exulcerantia.

Artificialia ulcera in superficie producunt, atque subpuratione, quam causant, fonticulorum fere vices agunt. Habentur ex cortice mezerei, radice ranunculi variarum specierum.

D. Caustica (corrosiva).

Hisce substantia organica viva quævis arroditur, consumitur, præcipue vero ubi delicatiori vestimento tecta, aut penitus eo orbata. Inserviunt ad abscessus absque scalpello adperiendos, ad carnem fungosam auferendam, cariem exstirpandam, ad venena carni insinuata destruenda &c. suntque ærugo, alumen ustum, arsenicum, auripigmentum, alcalina fixa & volatilia caustica, calx viva, acida mineralia concentratissima, butyrum antimonii, lapis infernalis, mercurius sublimatus corrosivus, præcipitatus albus & ruber, vitriolum cæruleum; ex vegetabilibus pulvis herbæ flammulæ Jovis, atque olea nonnulla stillatitia, præcipue exotica, caryophyllorum, cinnamomi, camphoræ &c.

Van Sanden Diſs. de causticis medicam. Reg. 1697.
G. W. Wedel de Corrosivorum natura, usu & abusu Jen. 1698.

J. W. Werner Diss. de medicam. corrosiv. Reg. 1740.

J. Junker de septicis. Hal. 1742.

Ipsissima, dum leniori gradu ad superficiem ulcerum leviter arrodendam adhibentur, detergentia sive depurantia habentur; aut etiam subpurantia, dum ulcerum subpurationem promovent.'

H. Ludolff de medicam. suppurant. modo agendi & usu. Erf. 1763.

5. Depilatoria.

Depilatoria sunt, quæ pilos a cute auferunt, eamque glabram & velut callosam relinquunt. Suntque:

A. Dropaces, sive tenacissima remedia adhæsiva uti pix, quibus emplastri forma adplicatis capilli adeo tenaciter adhærent, ut deinde vi externa, non quidem sine insigni dolore, evelli possint.

B. Philotra, quæ corrosiva quadam natura pilos, eorumque bulbos fere destruunt, pilique nutritionem ulteriorem impediunt; prouti auripigmentum, calx viva &c.

6. Antiphtyriaca.

Talia sunt, quæ pediculos, aliaque insecta necant, & fugere cogunt; uti mercurialia præparata, terebinthinacea, oleum amygdalarum amararum destillatum, & anisi, folia nicotianæ, ledi pallustris, semen sabadillæ & petroselini &c.